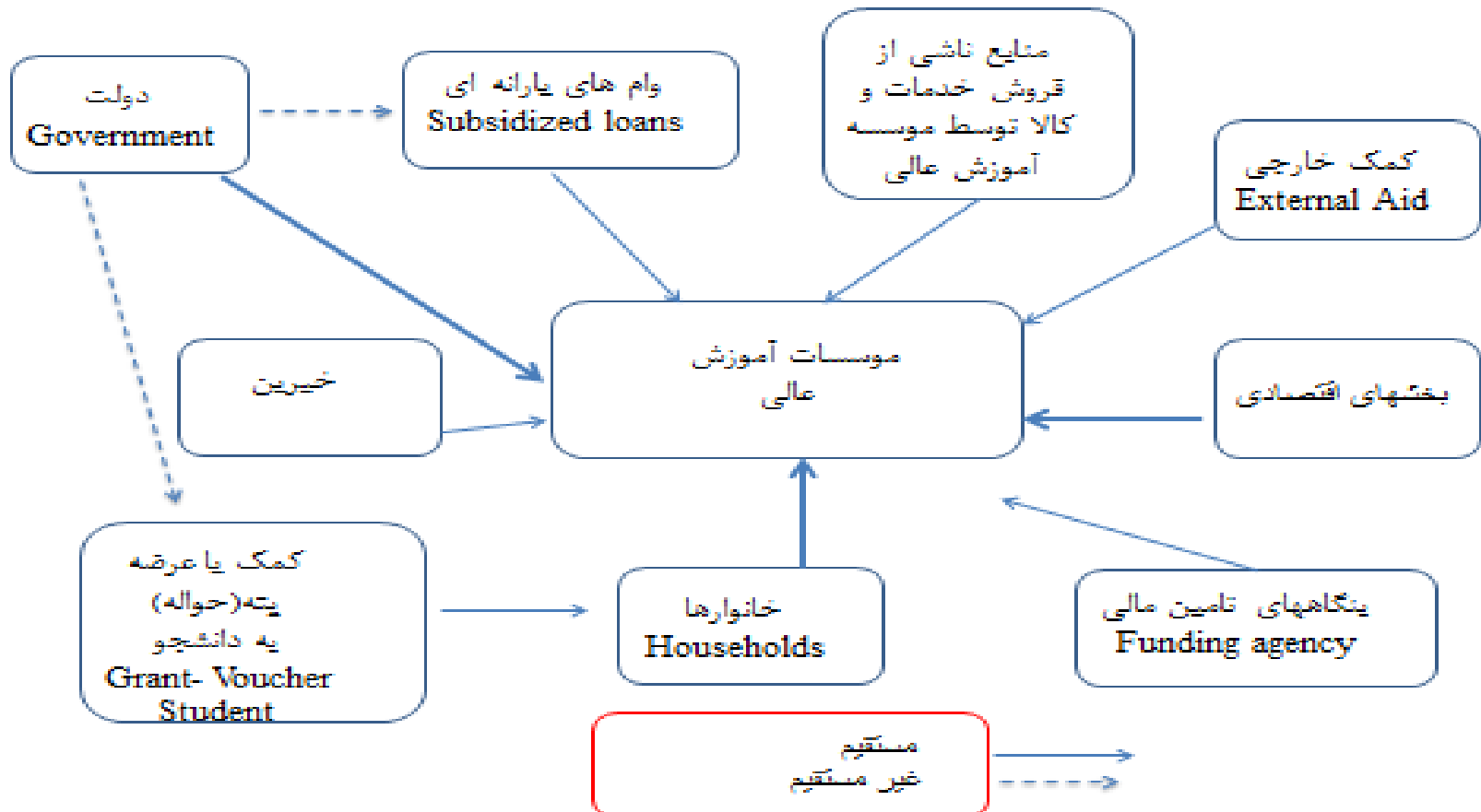

سرآغاز گفتار نام خداست
که رحمت گر و مهربان خلق راست

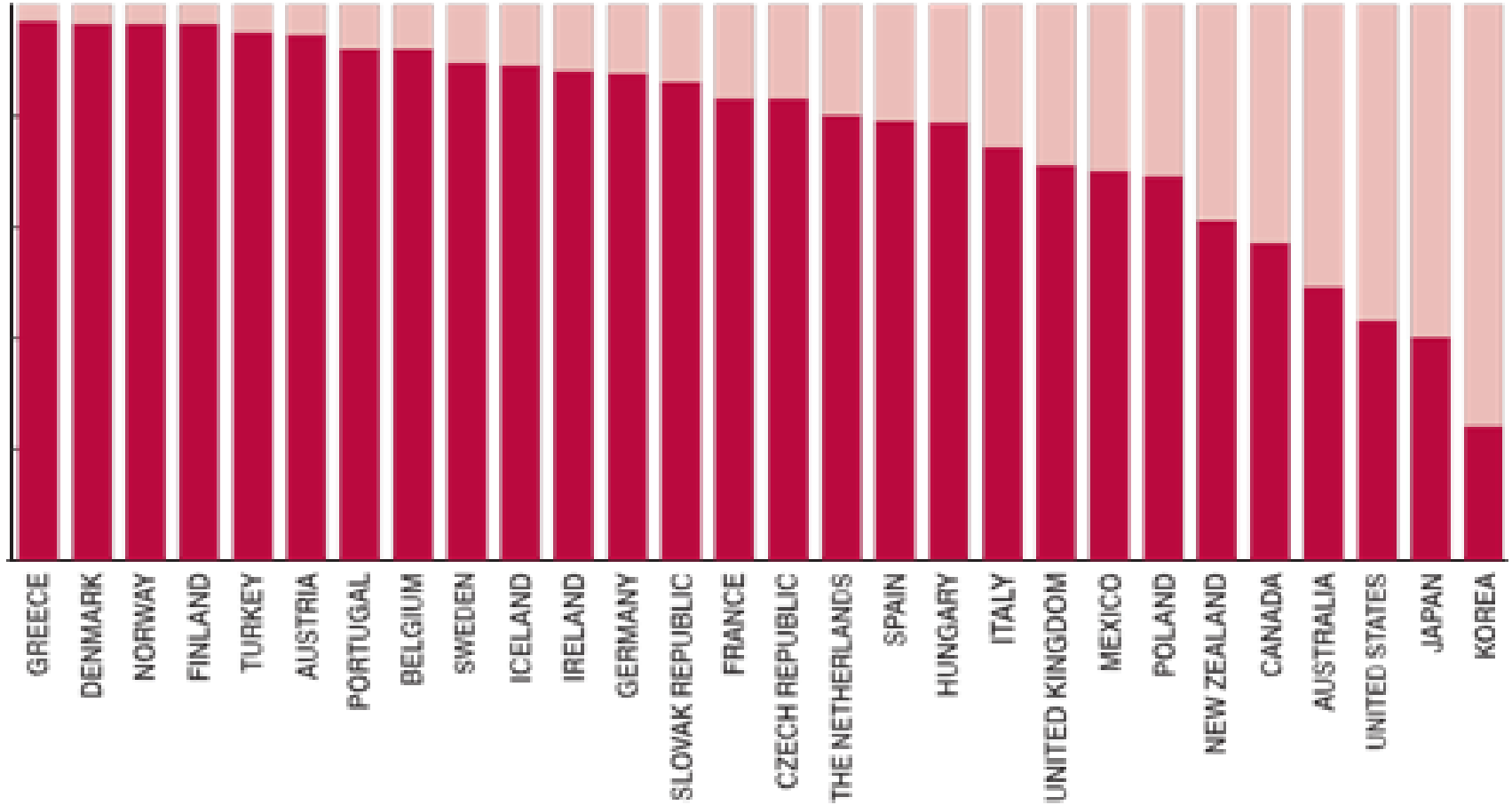
تامین مالی آموزش عالی
از دولت تا خانوار و ضرورت نهاد واسط

نشست ۲۴ اردیبهشت
مرکز پژوهش های توسعه و آینده نگری

مبادی تامین مالی آموزش عالی

سهم بخش خصوصی و دولتی از کل مخارج آموزش عالی در کشورهای منتخب در سال ۲۰۰۳

علل دخالت دولت در آموزش عالی و تامین مالی آن

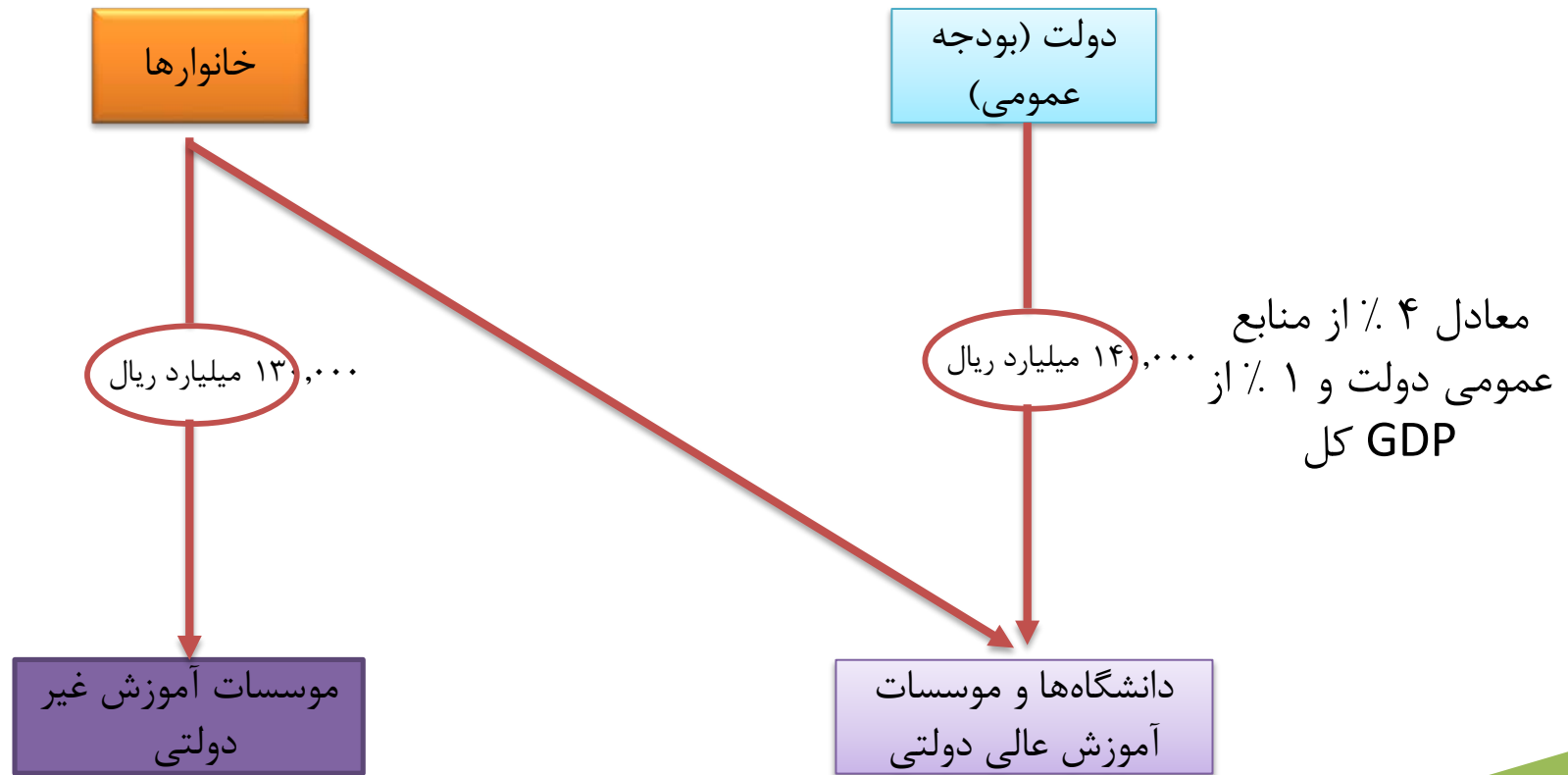
- نرخ های بازدهی اجتماعی آموزش عالی در قیاس با نرخ های بازدهی خصوصی قابل مقایسه و دارای اهمیت هستند.
- آموزش عالی برخی از ویژگی های کالای عمومی محض را دارا است.
- سرمایه گذاری در آموزش عالی در یک بازار ناقص انجام می شود.
- توزیع برابر سرمایه انسانی در جامعه به توزیع برابر درآمدها در وضع موجود بستگی دارد
- جامعه ممکن است آموزش عالی را به عنوان کالای مطلوب به حساب آورد. (Merit good)

The nature and role of public policy in
financing higher education by Micheal B. Paulson

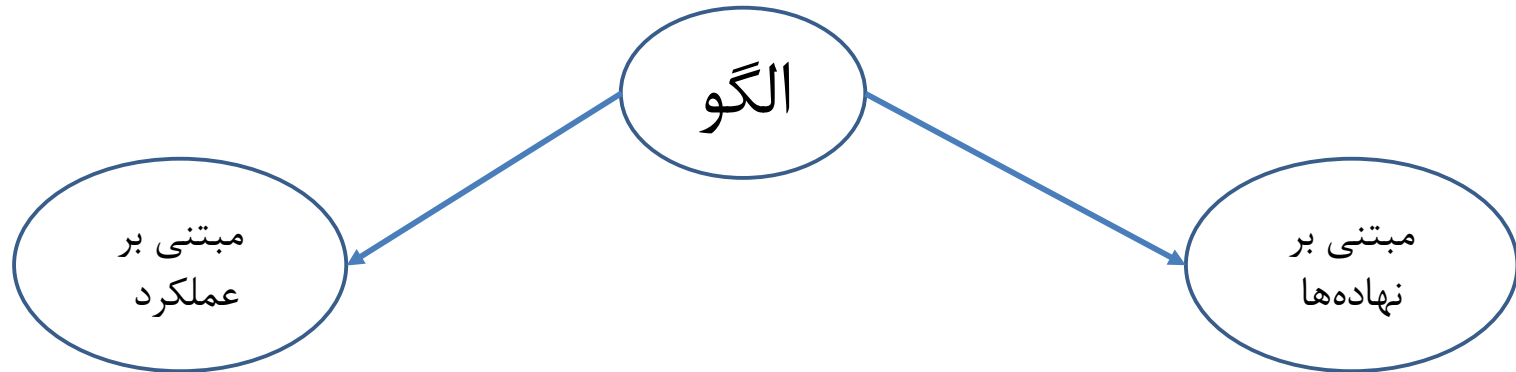
کدام عوامل در تعیین منابع عمومی برای آموزش
عالی مهم تر هستند؟

- میزان و گستردگی شکست بازار
- وضعیت اقتصاد کلان و اندازه دولت
- روندهای گذشته
- الگوهای تخصیص منابع و اولویت های دولت
- ترتیبات قانونی و سیاست ها
- فرایند مذاکره (چانه زنی)

تامین مالی کلان آموزش عالی کشور

توزیع یا تخصیص منابع عمومی

- ارتباط با صنعت و جامعه (تعداد طرح‌های جاری پژوهشی، اعتبار مصوب طرح‌ها و ...)
- کمیّت و کیفیت مقالات علمی (تعداد مقالات و مستندات ثبت شده در web of science ، شاخص H مقالات و ...)
- نسبت عملکرد اعتبار پژوهشی به بودجه عمومی (نسبت هزینه کرد اقلام پژوهشی به بودجه عمومی)
- نسبت موزون هیات علمی دانشیار به بالا به کل هیات علمی
- نسبت کل (روزانه و شبانه) دانشجو به هیات علمی
- فعالیت های بین المللی دانشگاه‌ها (شاخص‌های ۱۴ گانه دفتر امور بین‌الملل وزارت)
- نسبت عملکرد درآمد اختصاصی به تخصیص (نسبت عملکرد درآمد اختصاصی (منهای درآمد حاصل از طرح‌های پژوهشی و فروش اموال) به تخصیص)
- نسبت کارکنان (گروه و مقاطع تحصیلی)
- هیات علمی
- کارکنان
- نسبت کارمند به هیات علمی

اعتبارات فصل آموزش عالی در قانون بودجه سال ۱۳۹۷

میلیون ریال

جمع	اختصاصی	هزینه ای	نوع
104,225,406	24,139,083	80,086,323	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
52,676,171	9,068,313	43,607,858	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
1,837,712	911,660	926,052	وزارت آموزش و پرورش
6,468,408	235,637	6,232,771	سایر
165,207,697	34,354,693	130,853,004	جمع

شهریه و چند پرسش کلیدی

شهریه مخارجی است که بر عهده دانشجویان یا والدین آنها گذارده می‌شود تا بر اساس آن تمام یا بخشی از هزینه آموزش عالی را تامین کنند. بین شهریه و تعرفه خدمات باید تفاوت قائل شد. شهریه برای مخارج آموزشی است و تعرفه خدمت برای دریافت خدمات مکمل مثل خدمات خوابگاهی، تغذیه، ورزش و اردو تعریف می‌شود.

شهریه و چند پرسش کلیدی

پرسش‌های کلیدی در کاربرد شهریه در **دانشگاه‌های دولتی** به جای آموزش رایگان به قرار زیر هستند:

چرا شهریه برقرار شود؟

چگونه میزان شهریه تعیین شود؟

چه کسی میزان شهریه را تعیین کند؟

عوامل تفاوت در شهریه کدام هستند؟

مقاله زیر در هندبوک بین‌المللی اقتصاد آموزش جیل جونز و گریت جونز:

Funding higher education, *David Greenaway and Michelle Haynes*, p. 298

استدلال مخالفان بر قراری شهریه

تفوق منافع عمومی آموزش عالی بر منافع خصوصی آن

اثرات سوء دریافت شهریه، حتی با فرض اعطای کمک دولتی، بر دسترسی خانوارهای فقیرتر به آموزش عالی

دشواری گذار و انتقال از آموزش عالی رایگان به آموزش شهریه‌ای و تبعات آن

استدلال موافقان دریافت شهریه

- ✓ منافع آموزش عالی در وهله اول نصیب دانشجویان می شود.
- ✓ باعث ارزش یافتن کالا یا خدمت آموزشی نزد خانوارها می شود.
- ✓ در آموزش رایگان بار مربوط، به مالیات دهندگانی منتقل می شود که یا از خدمات بهره ندارند یا آموزش کم کیفیت و ارزان دریافت می کنند.
- ✓ رقابتی نمودن فضای آموزش عالی
- ✓ پاسخ گوتر نمودن دانشگاه در هزینه از محل شهریه نسبت به هزینه از محل بودجه عمومی دولت

میزان مناسب شهریة در سهم کلی از هزینه
آموزش عالی تابع چه عواملی است؟

✓ ملاحظات تاریخی

✓ ملاحظات مالی

✓ ملاحظات سیاسی و توزیعی

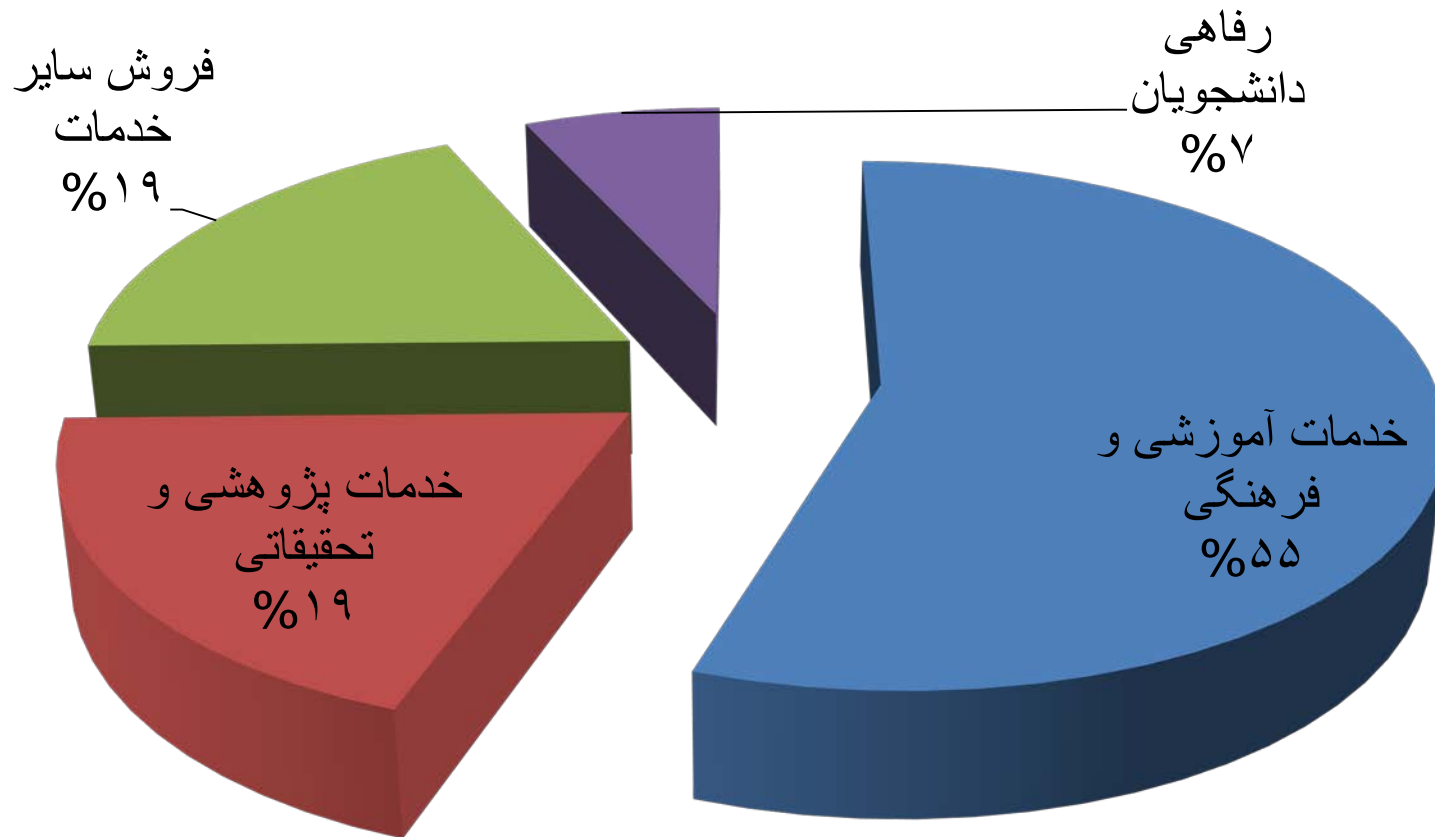
عوامل متفاوت ساز در شهریه ها چیستند؟

- ✓ سطوح تحصیلی
- ✓ قسط بندی یا بودجه بندی شهریه
- ✓ هزینه برنامه تحصیلی
- ✓ بومی بودن یا نبودن دانشجو
- ✓ وضعیت مالی خانوار
- ✓ توانایی بازپرداخت بدهی توسط دانشجو

شهریه و افزایش آن در موسسات آموزش عالی خصوصی تابع چه عواملی است؟

- ✓ میزان کمک دولت و روند آن (یارانه)
- ✓ تقاضا برای ورود به موسسه
- ✓ کشش قیمتی تقاضا
- ✓ کاهش یا افزایش دانشجو نسبت به سال قبل
- ✓ مقررات دولتی (سقف قیمت)
- ✓ روند هزینه ها و تورم
- ✓ کیفیت آموزش در موسسه

سهم در آمد اختصاصی در فعالیت‌ها در مؤسسات آموزش عالی وزارت علوم سال ۱۳۹۷

درصد رشد لایحه ۱۳۹۷ نسبت به مصوب ۱۳۹۶	لایحه سال ۱۳۹۷		مصوب سال ۱۳۹۶		عنوان	ردیف
	سهم اعتبار	اعتبار	سهم اعتبار	اعتبار		
11%	۴۴	11,287,837	۴۲	10,154,491	دانشگاه‌های برتر	1
9%	۱۳	3,271,286	۱۲	3,007,891	دانشگاه‌های جامع استان	2
6%	۹	2,383,475	۹	2,249,939	سایر دانشگاه‌های استانیها	3
4%	۵	1,349,500	۵	1,297,133	دانشگاه شاهد	4
0%	۲۹	7,500,000	۳۱	7,500,000	دانشگاه پیام نور	5
7%	۱۰۰	25,792,098	۱۰۰	24,209,454	جمع کل	

درآمد اختصاصی مصوب سال ۱۳۹۶ و لایحه سال ۱۳۹۷
 دانشگاه‌های برتر وابسته به وزارت عتف (واحد: میلیون
 ریال)

تغییر	لایحه سال ۱۳۹۷	مصوب سال ۱۳۹۶	عنوان
13%	4,627,382	4,087,590	خدمات آموزشی و فرهنگی
20%	3,837,942	3,197,626	خدمات پژوهشی و تحقیقاتی
21%	917,001	757,707	خدمات رفاهی دانشجویان
-10%	1,905,512	2,111,568	فروش سایر خدمات
11%	11,287,837	10,154,491	جمع کل

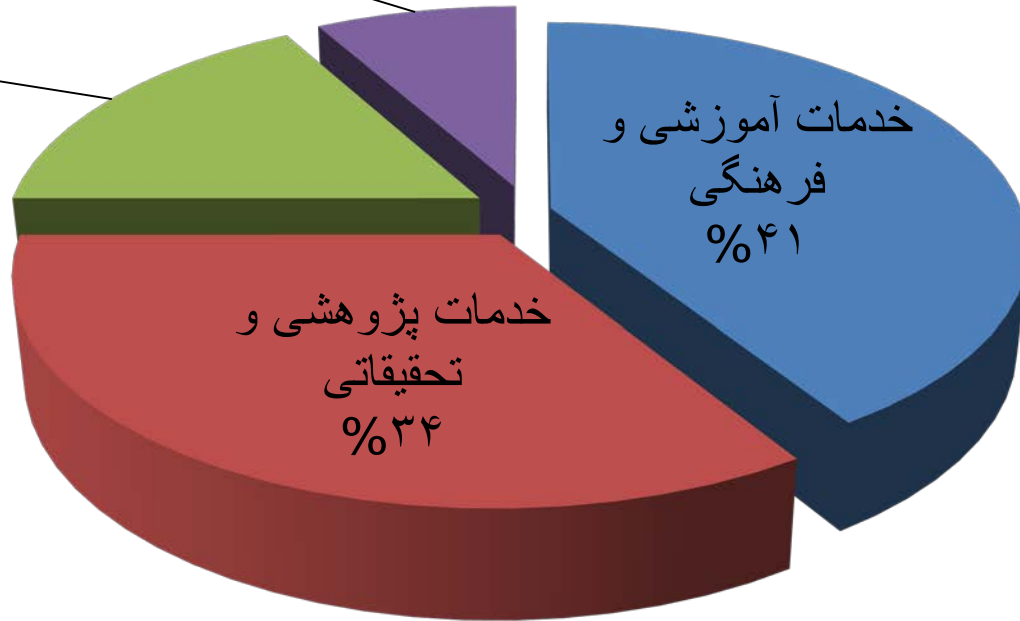
درآمد اختصاصی دانشگاه‌های برتر در سال ۱۳۹۷

خدمات رفاهی
دانشجویان
۸٪

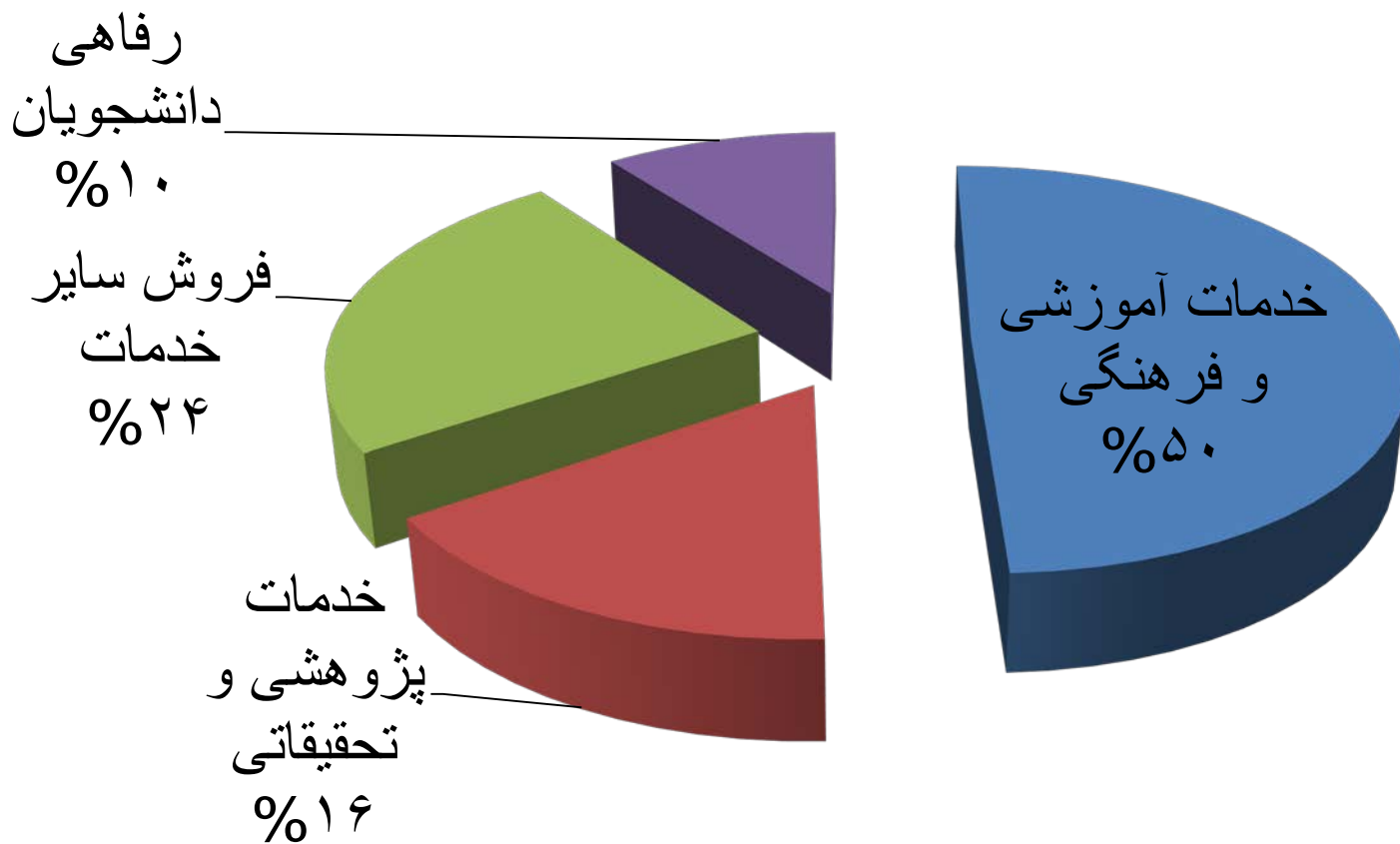
فروش سایر
خدمات
۱۷٪

خدمات پژوهشی و
تحقیقاتی
۳۴٪

خدمات آموزشی و
فرهنگی
۴۱٪

سهم فعالیت‌ها در درآمد اختصاصی دانشگاه‌های جامع استان در سال ۱۳۹۷ خدمات

برخی از اقدامات پیش بینی شده در تامین و تخصیص منابع در برنامه ششم توسعه

❖ امکان سنجی و ارائه پیشنهاد برای تاسیس صندوق ملی توسعه

علمی و تامین سرمایه مورد نیاز آن به منظور اصلاح نظام

اقتصادی آن و رقابتی کردن فعالیت دانشگاهها

❖ طراحی مدل وامهای آموزشی در دانشگاههای کشور

❖ طراحی مدل سوبسیدها (از رشتههای کم اولویت به رشتههای

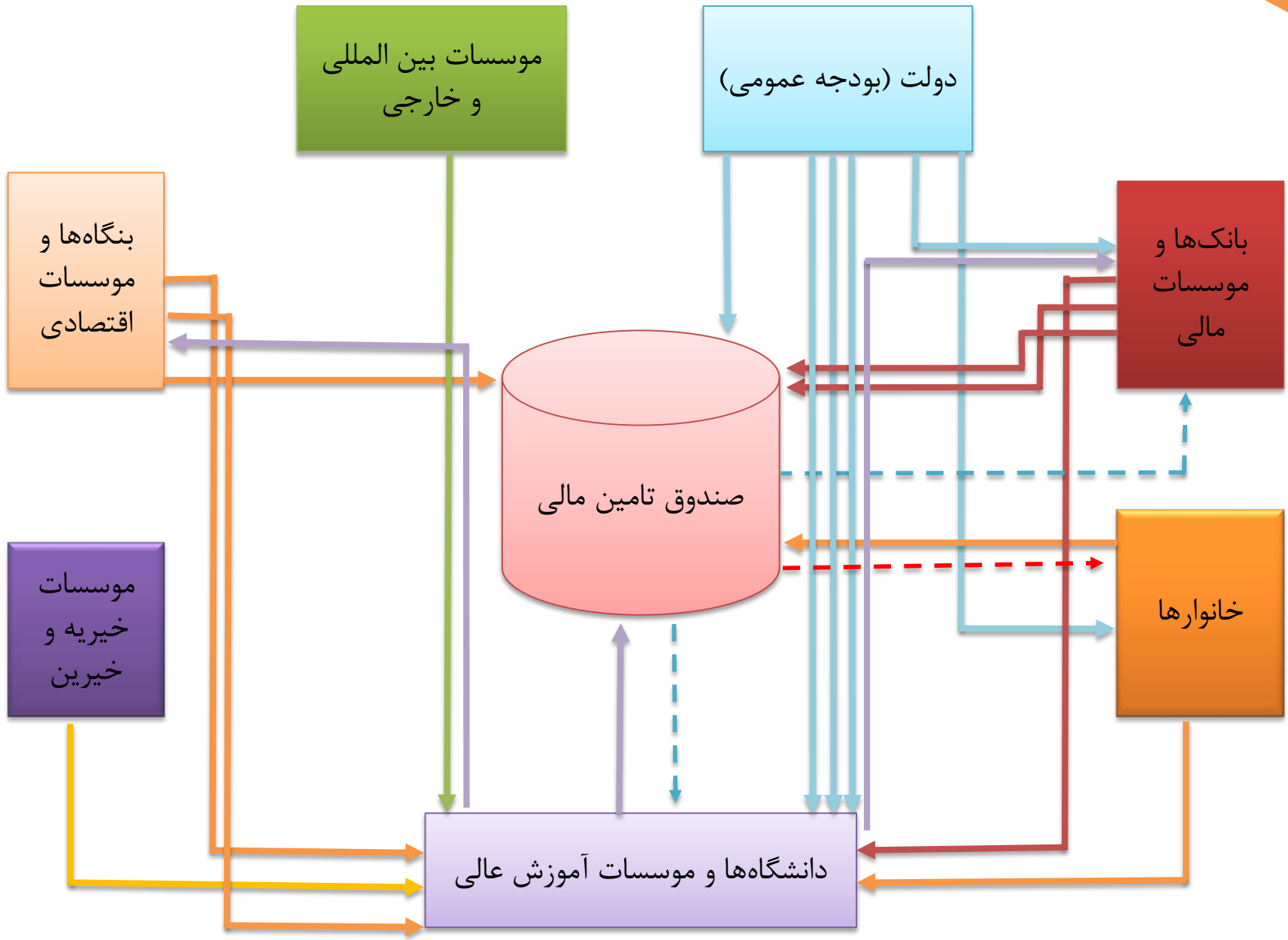
پراولویت، از رشتههای پرتقاضا به کم تقاضا و از فراگیران

پرخوردار به فراگیران محروم) در دانشگاههای علوم پزشکی

اصول اولیه و ضروری برای تغییر روش

- ❖ رعایت اصل ۳۰ قانون اساسی (تعیین سهم دولت مبتنی بر برنامه و با سازوکار معین)
- ❖ جذب و تامین منابع سرمایه‌گذاری بیشتر برای بخش آموزش عالی کشور
- ❖ افزایش حق انتخاب خانوار و دانشجویان
- ❖ افزایش دسترسی (میزان تمکن مالی هیچگاه مانع دسترسی به آموزش عالی نباشد)
- ❖ افزایش کارآیی در تخصیص منابع
- ❖ نهادسازی فرادستگاهی و حفظ و ارتقای استقلال دانشگاه‌ها
- ❖ استفاده حداکثری از نهادهای موجود (صندوقهای رفاه و صندوق نوآوری و شکوفایی)
- ❖ اصلاح قوانین و مقررات
- ❖ تدریجی بودن پیاده‌سازی

ساختار تامین منابع

پیشنهادات

- ❖ تشکیل کارگروه برای بررسی و پیگیری موضوع امکان سنجی
- ❖ در صورت تایید:
- ❖ تبیین فلسفه و چرایی
- ❖ استخراج اصول حاکم و ماموریت‌های اصلی
- ❖ تبیین روابط آن با اصلی‌ترین ذینفعان در پرتو اصول یادشده (دولت، خانواده‌ها، بخش‌های اقتصادی، موسسات آموزش عالی و)
- ❖ استخراج اصلی‌ترین الزامات (از جمله نهادی، قانونی، مالی)

با سپاس